

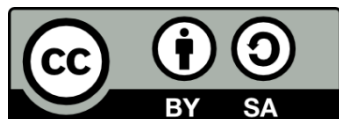

Ολοκαύτωμα και ιστορική μνήμη

Ενότητα 7: Μορφές αντίστασης

Μαρία Καβάλα

Μεταδιδακτορική διδάσκουσα
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Μορφές αντίστασης

Περιεχόμενα ενότητας

1. Μορφές αντίστασης στη Γερμανία
 - i. Αντίσταση στα γκέτο
 - ii. Αντίσταση στα στρατόπεδα

2. Συμμετοχή Εβραίων στην ελληνική αντίσταση

Σκοποί ενότητας

- Παρουσιάζονται οι μορφές αντίστασης στο Ναζισμό πρώτα από μεμονωμένες ομάδες ή από πολίτες στη Γερμανία (το Λευκό ρόδο).
- Παρουσιάζεται η ηρωική εξέγερση στο γκέτο της Βαρσοβίας, η συντριβή της και οι χρονικογράφοι.
- Στο τελευταίο μέρος αυτής της ενότητας εξετάζεται η συμμετοχή των Εβραίων στην ελληνική αντίσταση.

Μορφές αντίστασης στη Γερμανία

- 1) Το **Λευκό Ρόδο** ήταν αντιστασιακή οργάνωση που έδρασε στη ναζιστική Γερμανία από τον Ιούνιο του 1942 μέχρι το Φεβρουάριο του 1943. Στο διάστημα αυτό, τα μέλη της, που ήταν κυρίως φοιτητές, τύπωσαν σε χιλιάδες αντίτυπα και έριξαν στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου έξι φυλλάδια, με τα οποία προσπάθησαν να αφυπνίσουν το γερμανικό λαό και να τον ξεσηκώσουν κατά του ναζιστικού καθεστώτος.

Πηγή: (<http://jewishvirtuallibrary.org/jsource/Holocaust/rose.html>
<http://hearthasreasons.com/bibliography.php>, <http://libcom.org/library/white-rose-documents>, <http://www.weisse-rose-stiftung.de>) (επίσκεψη Φεβρουάριος 2014)

Μορφές αντίστασης στη Γερμανία

- Τον βασικό πυρήνα της οργάνωσης αποτελούσαν οι: Σόφι και Χανς Σολ, Άλεξ Σμόρελ, Βίλι Γκραφ, Κρίστοφ Προμπστ, Ίνγκε Σολ, Τράουτε Λάφρεντζ, Καταρίνα Σουέντεκοφφ, Λίζελοτ Μπερντλ, Φαλκ Χάρνακ και ο καθηγητής φιλοσοφίας Κουρτ Χούμπερ.
- Τα μέλη της οργάνωσης κινούνταν από ανθρωπιστικά και πνευματικά κίνητρα, απέρριπταν το φασισμό και το μιλιταρισμό και πίστευαν σε μια ενωμένη Ευρώπη, στην οποία θα κυριαρχούσε η ανοχή και η δικαιοσύνη.
- Επηρεάστηκαν από την Ορθόδοξη χριστιανική πίστη του Αλέξανδρου Σμόρελ, ο οποίος πρότεινε και τον τίτλο "Λευκό Ρόδο" από ένα απόσπασμα του βιβλίου "Οι αδελφοί Καραμαζώφ" του αγαπημένου του συγγραφέα Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, αλλά και από το *German Youth Movement* του οποίου ήταν μέλος ο Κρίστοφ Προμπστ.

Μορφές αντίστασης στη Γερμανία

(<https://www.google.gr/search?q=sophie+scholl+and+the+white+rose&espv=2&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=D-IEVKPCBsbM0QWlvYGwCA&ved=0CB0QsAQ&biw=1440&bih=799#facrc=&imgdii=&imgrc=1vXkP7Y0tR8w2M%253A%3>) (επίσκεψη Φεβρουάριος 2014)

Μορφές αντίστασης στη Γερμανία

- Στις 18 Φεβρουαρίου του 1943, η Σόφι Σολ και ο αδελφός της Χανς πήγαν με μια τσάντα γεμάτη με αντίτυπα του έκτου φυλλαδίου στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου και τα έριξαν, κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, στους διαδρόμους του κτιρίου. Φεύγοντας, είδαν ότι είχαν μείνει μερικά φυλλάδια στην τσάντα και επέστρεψαν στην εσωτερική αυλή του Πανεπιστημίου για να τα ρίξουν και αυτά. Τους είδε όμως ο φύλακας και έτσι συνελήφθησαν από την αστυνομία.
- Στη συνέχεια, συνελήφθησαν και άλλα μέλη της οργάνωσης. Στις 22 Φεβρουαρίου του 1943 δικάστηκαν και καταδικάστηκαν σε θάνατο διά αποκεφαλισμού η Σόφι Σολ (22 χρονών), ο αδερφός της Χανς (25 χρονών) και ο Κρίστοφ Προμπστ (24 χρονών). Ο Άλεξ Σμόρελ (26 χρονών) και ο καθηγητής Χούμπερ (50 χρονών) εκτελέστηκαν επίσης διά αποκεφαλισμού στις 13 Ιουλίου του 1943 ενώ ο Βίλι Γκραφ (25 χρονών) στις 12 Οκτωβρίου του ίδιου έτους.

Αντίσταση στα γκέτο

1) Η Εξέγερση του Γκέτο της Βαρσοβίας, ήταν ο ξεσηκωμός των Εβραίων έγκλειστων στο Γκέτο της Βαρσοβίας, στην κατεχόμενη από τους Γερμανούς κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο Πολωνία, πράξη αντίστασης στην προσπάθεια των Ναζιστών να μεταφέρουν τους εναπομείναντες κατοίκους του γκέτο στο στρατόπεδο εξόντωσης Τρεμπλίνκα.

- Η εξέγερση κατά των Γερμανών ξεκίνησε στις 18 Ιανουαρίου 1943. Το πιο σημαντικό κομμάτι της έλαβε χώρα από τις 9 Απριλίου έως τις 16 Μαΐου 1943, και η εξέγερση τελείωσε όταν η φτωχά εξοπλισμένη αντίσταση συντρίφτηκε από τα γερμανικά στρατεύματα υπό τις διαταγές του Γιούργκεν Στρόοπ. Ήταν η μεγαλύτερη εξέγερση των Εβραίων κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος.

Αντίσταση στα γκέτο

Μια από τις πιο γνωστές φωτογραφίες του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, από την αναφορά του Γιούργκεν Στρόπ προς τον Χάινριχ Χίμλερ σχετικά με την κατάπιξη της εξέγερσης στο γκέτο της Βαρσοβίας. Η λεζάντα που τη συνοδεύει στην αναφορά: "Βγαίνουν με τη βία από τα λαγούμια τους«

Πηγή: (http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE%CE%AD%CE%B3%CE%B5%CF%81%CF%83%CE%B7_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%93%CE%BA%CE%AD%CF%84%CE%BF_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%92%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%BF%CE%B2%CE%AF%CE%B1%CF%82) (επίσκεψη Φεβρουάριος 2014)

Αντίσταση στα γκέτο

2) **Χρονικογράφοι.** Πενήντα κρατούμενοι στο εβραϊκό γκέτο της Βαρσοβίας, αναμένοντας το θάνατό τους, κατέγραψαν το χρονικό της φρίκης που έζησαν από τις ναζιστικές δυνάμεις. Η πολύτιμη μαρτυρία των περίπου 50 ανδρών και γυναικών που περιέχεται σε περίπου 35.000 σελίδες χαρτιού σχεδόν ξεχασμένο σήμερα, αποτέλεσε τη βάση για το βιβλίο του Αμερικανού ιστορικού Σάμιουελ Κάσοου, «Ποιος θα ξαναγράψει την Ιστορία μας;», το οποίο κυκλοφόρησε στη Γερμανία το 2010.

- Οι εγκλωβισμένοι στο γκέτο, την ώρα που οι ναζιστικές δυνάμεις σάρωναν τους δρόμους της πόλης για Εβραίους, έθαψαν στην αυλή ενός σχολείου μεταλλικά κουτιά με τις περίπου 35.000 σελίδες χαρτιού με τις μαρτυρίες τους. Από τους χρονικογράφους του γκέτο γλίτωσαν μόλις τρεις, οι οποίοι και έδωσαν τις πληροφορίες για το σημείο που βρίσκονταν τα κουτιά.

Αντίσταση στα γκέτο

- Πολλοί Εβραίοι στην Ευρώπη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου κράτησαν ημερολόγια και συγκέντρωσαν ντοκουμέντα για το Ολοκαύτωμα. Η δουλειά των χρονικογράφων του γκέτο, όμως, ήταν η πιο συστηματική και η πιο αναλυτική και ενδεχομένως και η πιο δραματική: *«Θα ήθελα η μαρτυρία μου να έμπαινε σαν σφήνα κάτω από τη ρόδα της Ιστορίας»*, έγραψε μια γυναίκα που συμμετείχε στην ομάδα των χρονικογράφων.
- Η ομάδα ονομαζόταν **«Σαββατιάτικη Χαρά»** επειδή από τον Νοέμβριο του 1940, όλα τα μέλη της συγκεντρώνονταν συνήθως τα απογεύματα του Σαββάτου. Άτυπος επικεφαλής της ομάδας, στην οποία συμμετείχαν συγγραφείς, διανοούμενοι και δάσκαλοι, ήταν ο Εμάνουελ Ρίνγκελμπλουμ, ένας ιστορικός που είχε γεννηθεί στη Γαλικία το 1900.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

Μία ομαδική φωτογραφία ορισμένων από τους συμμετέχοντες στην εξέγερση του στρατοπέδου εξόντωσης Σόμπιμπορ, Αύγουστος 1944.
Πηγή: US Holocaust Memorial Museum

Αντίσταση στα στρατόπεδο

3) **Δραπέτευση από το Σόμπιμπορ.** Μια ομάδα αποφασισμένων κρατουμένων τόλμησε την πραγματοποίηση μιας εξέγερσης.

- Ηγέτες της ήταν ο Αλεξάντρ Αρόνοβιτς Πετσέρσκι (Aleksander Aronowich Pechersky, Σοβιετικός αιχμάλωτος Πολέμου, και ο Λεόν Φελντχέντλερ (Leon Feldhendler), Πολωνοεβραίος κρατούμενος.
- Η εξέγερση είχε προγραμματιστεί για τις 13 Οκτωβρίου 1943, ωστόσο αναβλήθηκε για την επομένη λόγω μιας απρόσμενης άφιξης μιας ομάδας SS από το στρατόπεδο εργασίας της Όσσοβα (Ossowa).

πηγή: (<https://ushmm.org/outreach/el/article.php?ModuleId=10007747>) (επίσκεψη Φεβρουάριος 2014)

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Στις 14 Οκτωβρίου έφυγαν με άδεια τρία βασικά στελέχη της φρουράς, οι Ραϊχλάιτνερ, Βάγκνερ και Γκομέρσκι. Οι εξεγερμένοι αποφάσισαν να δράσουν και, όταν ο υποδιοικητής Γιόχαν Νίμαν (Johann Niemann) επισκέφθηκε το ραφείο για να δοκιμάσει τη νέα του στολή, φονεύθηκε από τον ράφτη Γιεχούντα Λέρνερ (Yehuda Lerner).
- Ακολούθησαν δέκα Γερμανοί, οκτώ Ουκρανοί και δύο μέλη της Εθνοφουράς (Volksdeutsche), ενώ τραυματίστηκε σοβαρά ο υποδιοικητής Βέρνερ Ντουμπόις (Werner Dubois). Το σχέδιο ήταν η ολοσχερής εξόντωση της φρουράς και η διαφυγή των κρατουμένων από την κεντρική πύλη.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Δυστυχώς, μέλη της φρουράς ανακάλυψαν ένα νεκρό συνάδελφό τους και έδωσαν το σύνθημα του συναγερμού. Οι κρατούμενοι, ωστόσο, όρμησαν εναντίον της φρουράς και οι περισσότεροι φονεύθηκαν είτε από πυρά της φρουράς είτε από τις νάρκες του περιβάλλοντος ναρκοπεδίου. Παρά ταύτα, περίπου 300 κρατούμενοι κατάφεραν να διαφύγουν από το στρατόπεδο. Οι SS έστησαν ανθρωποκυνηγητό και μπλόκα για τη σύλληψή τους. Τελικά, περίπου 50 έως 70 άτομα κατάφεραν εν όλω να διασωθούν, μεταξύ των οποίων και μερικές γυναίκες.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Η εξέγερση και απόδραση των κρατουμένων επέφερε τη ματαίωση των δραστηριοτήτων του στρατοπέδου: Ο Χίμλερ διέταξε, λίγες μόλις ημέρες μετά το συμβάν, το κλείσιμο του στρατοπέδου, την κατεδάφιση των κτισμάτων του και τη δενδροφύτευση της περιοχής. Η τελευταία ομαδική εκτέλεση περιέλαβε μόνον 30 Εβραίους και έγινε στις 23 Νοεμβρίου 1943.
- Οι διαταγές του εκτελέστηκαν με τη βοήθεια των κρατουμένων που είχαν απομείνει και οι οποίοι θανατώθηκαν, τελικά, με πυρά πυροβόλων όπλων. Σχεδόν τίποτε δεν απέμεινε να θυμίζει ότι στο στρατόπεδο βρήκαν τον θάνατο περίπου 260.000 Εβραίοι, κυρίως από την Πολωνία, αλλά και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Σήμερα, ο χώρος του στρατοπέδου έχει μετατραπεί σε μνημείο, το οποίο επεκτάθηκε και βελτιώθηκε χάρη σε δωρεά της Ολλανδικής Κυβέρνησης το 2003, στην 60ή επέτειο της εξέγερσης. Στην είσοδο του μνημείου δεσπόζει ένα άγαλμα προς τιμήν των μαχητών του Σόμπιμπορ. Εντούτοις, στην γύρω περιοχή, και κυρίως κοντά στα ορύγματα αποτέφρωσης, ακόμη και σήμερα μπορεί κανείς να βρει απομεινάρια ανθρώπινων οστών.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

4) Ανατίναξη του κρεματορίου IV στο Μπιρκενάου από το Ζοντερκομμάντο

- Τα πρώτα περιστατικά ελληνικής εξέγερσης – αρχικά παθητικής – φανερώθηκαν σε μία από τις τελευταίες ελληνικές αποστολές στο Άουσβιτς. Η εισροή των Εβραίων της Ουγγαρίας προκάλεσε την ανάγκη να αυξηθεί ο αριθμός των μελών του Ζόντερκομμάντο και έτσι επιλέχθηκαν 400 (ή 435) Έλληνες. Χωρίς καμία προεργασία, τους ανατέθηκε δουλειά στο κρεματόριο αλλά, όταν τους εξήγησαν το είδος της δουλειάς, αυτοί αρνήθηκαν, ακόμη και όταν τους απείλησαν με θάνατο. Όλοι τους θανατώθηκαν, αλλά η ιστορία τους διατηρήθηκε από τους Έλληνες Εβραίους και άλλους φυλακισμένους στο στρατόπεδο. Ελληνικές πηγές μνημονεύουν άλλους 100 που επίσης αρνήθηκαν και θανατώθηκαν.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Το δεύτερο περιστατικό ήταν μία πιο ενεργή «εξέγερση» αλλά προκλήθηκε από ένα μεμονωμένο πρόσωπο. Ο Αλβέρτος Ερρέρα, πρώην αξιωματικός του ελληνικού στρατού, ήταν μέλος μιας ομάδας που στάλθηκε να αδειάσει τις στάχτες από τα κρεματόρια στον Βιστούλα. Επιτέθηκε στους φρουρούς και βούτηξε στο ποτάμι αλλά πληγώθηκε καθώς προσπαθούσε να δραπετεύσει. Αργότερα τον έπιασαν, τον έφεραν πίσω στο στρατόπεδο και τον εκτέλεσαν μπροστά στους συγκεντρωμένους φυλακισμένους σύμφωνα με την καθιερωμένη τακτική.

(Steven Bowman, *Η αντίσταση των εβραίων στην κατοχική Ελλάδα*, ΚΙΣ, Αθήνα 2012, σ. 130-138)

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Μπορεί κανείς να διακρίνει δύο ξεχωριστά σχέδια εξέγερσης. Το οργανωμένο σχέδιο των παλαιών κρατουμένων σε συνδυασμό με το κίνημα αντίστασης του κεντρικού στρατοπέδου και το αυθόρμητο σχέδιο που έβαλαν σε πράξη οι Έλληνες και οι Ούγγροι.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Μόνο αν δεχθούμε εξέγερση σε δύο στάδια (ή ίσως μια οργανωμένη εξέγερση και ένα αυθόρμητο ξέσπασμα) μπορούμε να συμβιβάσουμε τις δύο διαφορετικές παραδόσεις που έχουν επικρατήσει στη μεταπολεμική ιστοριογραφία. Ο ρόλος των Ελλήνων στον σχεδιασμό της αρχικής εξέγερσης, η οποία επρόκειτο να αποτελέσει μέρος μιας γενικότερης επανάστασης στο στρατόπεδο, μαρτυρείται κυρίως μέσα από ελληνικά απομνημονεύματα. Μια και οι συμμετέχοντες είχαν στρατιωτική εμπειρία, δεν αποκλείεται να συμμετείχαν, αν και τα απομνημονεύματα Πολωνών Εβραίων και Χριστιανών δεν τους αναφέρουν.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Η εξέγερση στο στρατόπεδο της Τρεμπλίνκα, για παράδειγμα, χρειάστηκε να περιμένει την εμφάνιση ενός αξιωματικού καριέρας που προσέφερε την απαραίτητη οργάνωση και ηγεσία στους άνδρες που λαχταρούσαν να ξεσηκωθούν. Παρόμοια φαίνεται να ήταν η κατάσταση και στο Ζόντερκομαντο του Μπίρκεναου, όπου η παρουσία του κύριου οργανωτή της αποτυχημένης εξέγερσης του Αυγούστου 1944, του Κάπο Kaminsky (Καμίνσκι), συνταγματάρχη του ρωσικού στρατού, θα είχε καλύψει την ανάγκη.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Δυστυχώς ένας Πολωνός Κάπο πρόδωσε τον Καμίνσκυ, ο οποίος τουφεκίσθηκε στην αρχή του Αυγούστου 1944 κατά την εκκαθάριση των τσιγγάνων που έγινε την 1η και 2α Αυγούστου του ίδιου έτους. Όσο για την αυθόρμητη εξέγερση της 7ης Οκτωβρίου, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι Έλληνες ήταν αναμειγμένοι, μια και ήταν αυτοί που είχαν υποστεί διαλογή και αυτοί που σκοτώθηκαν από τη βροχή των πολυβόλων των SS στα ερείπια του κατεστραμμένου κρεματόριου και στη σφαγή που ακολούθησε, όταν είχε πια επανέλθει η τάξη.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Η εξέγερση κόστισε τη ζωή σε 450 φυλακισμένους και αχρήστευσε δύο κρεματόρια. Οι απώλειες των γερμανών σε νεκρούς και τραυματίες ήταν ελάχιστες. Τον Νοέμβριο, ο Χίμλερ διέταξε να παύσουν οι εξοντώσεις με αέριο στο Άουσβιτς και τα κρεματόρια καταστράφηκαν μέσα στους επόμενους μήνες. Τον Ιανουάριο, οι περισσότεροι φυλακισμένοι εγκατέλειψαν το Άουσβιτς. Πολλοί από αυτούς έμελλε να πεθάνουν κατά τις πορείες θανάτου στο δρόμο για τη Γερμανία. Ο σοβιετικός στρατός απελευθέρωσε το στρατόπεδο λίγο αργότερα.

Αντίσταση στα στρατόπεδα

- Η ψυχολογική επίδραση, όμως, της εξέγερσης πάνω στους άλλους «σκλάβους» ήταν τεράστια και έχει γίνει σύμβολο μεταξύ των επιζώντων και των μελετητών που συνεχίζουν να καταγράφουν τις φρικτές εμπειρίες τους. Φαίνεται πως η εξέγερση έδωσε στους άλλους φυλακισμένους μια δόση αυτοπεποίθησης, ίσως παρόμοια με αυτήν που έδωσαν οι κατοπινοί βομβαρδισμοί των στρατοπέδων από τους συμμάχους. Φάνηκε ότι ήταν δυνατόν να σκοτωθούν οι Ναζί και να εξεγερθούν σκλάβοι σαν κι αυτούς. Ίσως αυτή η πεποίθηση να έδωσε σε μερικούς κρατούμενους το κουράγιο και την απαραίτητη ώθηση για να επιβιώσουν από τις κακουχίες των τελευταίων επτά μηνών του πολέμου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Συμμετοχή των Εβραίων στην ελληνική αντίσταση

Συμμετοχή Εβραίων στην ελληνική αντίσταση

- Όσον αφορά στη συμμετοχή Εβραίων στις ενέργειες των ανταρτών στα βουνά της Ελλάδας, που αποτελεί και τον πυρήνα της μελέτης του, τα νέα ευρήματα του καθηγητή Bowman είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Αποδεικνύει λόγω χάρη ότι, παρόλο που η εκπαιδευμένη στη Μόσχα ηγεσία του ελληνικού Κομμουνιστικού Κόμματος δεν περιελάμβανε Εβραίους, υπήρχαν ωστόσο αριστερίζοντες Εβραίοι ανάμεσα στους καπνεργάτες, οι οποίοι είχαν στραφεί προς το κόμμα κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου.

(Βλ. Steven Bowman, *Η αντίσταση των Εβραίων στην Κατοχική Ελλάδα*, ΚΙΣ Ελλάδος, Αθήνα 2012)

Συμμετοχή Εβραίων στην ελληνική αντίσταση

- Από τους πολλούς Εβραίους που υπηρέτησαν στον ελληνικό στρατό κατά τον Αλβανικό πόλεμο, ορισμένοι προσχώρησαν στην αρτιγέννητη Αντίσταση αμέσως μετά την επίσημη συνθηκολόγηση της Ελλάδας.
- Υπάρχει, καθώς φαίνεται, μια σχέση ανάμεσα στις μαζικές εκτοπίσεις από τη Θεσσαλονίκη στα μέσα του 1943 και στην απόφαση των Εβραίων να διαφύγουν στα βουνά για να προσχωρήσουν σε αντάρτικες ομάδες. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία, που μετριέται σε εκατοντάδες, υπηρέτησαν στον ΕΛΑΣ κάτω από κομμουνιστική ηγεσία. Μετριούνται στα δάχτυλα αυτοί που πήγαν στον αντικομμουνιστικό ΕΔΕΣ.

Συμμετοχή Εβραίων στην ελληνική αντίσταση

- Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ένα χάσμα χώρισε την αντίσταση σε δύο στρατόπεδα, ένα χάσμα που χαρακτήρισε τον εμφύλιο πόλεμο κάθε χώρας.
- Ο πληθυσμός κάθε χώρας δεν διαιρέθηκε μόνο ανάμεσα σε αυτούς που υποστήριξαν τον Άξονα και σε αυτούς που του αντιτάχθηκαν· ένας δεύτερος διαχωρισμός προέκυψε και στους κόλπους εκείνων που αμφισβήτησαν τη νομιμότητα των κατακτητών.

Συμμετοχή Εβραίων στην ελληνική αντίσταση

- Εκεί υπήρχε μια θεμελιώδης διαφορά, για να το πούμε με απλά λόγια, ανάμεσα στην Αριστερά και τη Δεξιά. Η μεγάλη πλειοψηφία της σοσιαλιστικής και της κομμουνιστικής Αριστεράς αποδέχθηκε τους Εβραίους ως υποστηρικτές και μαχητές.

Συμμετοχή Εβραίων στην ελληνική αντίσταση

- Η Δεξιά, από την άλλη μεριά, χαρακτηριζόμενη από πολιτικό ή θρησκευτικό συντηρητισμό αρνήθηκε την εβραϊκή συνδρομή.
- Σε ορισμένες, μάλιστα, περιπτώσεις, όπως στην Πολωνία για παράδειγμα, η δεξιά πτέρυγα της αντίστασης συνέβαλε στο Ολοκαύτωμα των Εβραίων πολεμώντας ενάντια σε εβραϊκές αντιστασιακές ομάδες ή σκοτώνοντας μεμονωμένους Εβραίους, όποτε της δόθηκε η ευκαιρία.

Συμμετοχή Εβραίων στην ελληνική αντίσταση

- Έτσι, μία μονόπλευρη θέαση της ιστορίας, που επιμένει στην παρουσίαση των Εβραίων ως θυμάτων του πολέμου, έχει συμβάλει στο να εκτοπιστεί από την ιστορική μνήμη η συμμετοχή τους στον ένοπλο αγώνα.
- Ήταν, μάλιστα, συγκλονιστική η διαπίστωση εκ μέρους των επιζώντων, ότι η βιβλική φράση «σαν πρόβατα στη σφαγή» χρησιμοποιούταν με περιφρόνηση και ενοχή προς τα θύματα. Κι όμως, υπερέβαιναν το μισό εκατομμύριο οι Εβραίοι που πολέμησαν ή υπηρέτησαν στις αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις.

Συμμετοχή Εβραίων στην ελληνική αντίσταση

- Η συμβολή τους αυτή, όπως και η εβραϊκή τους ταυτότητα, απορροφώνται και χάνονται μέσα στη γενικότερη εθνική ιστορία. Έτσι, η μνήμη των Εβραίων που υπηρέτησαν ως πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας δεν ανακαλείται παρά μόνο στο πλαίσιο των δικών τους κοινοτήτων, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τους απόστρατους άλλων εθνικών ομάδων. Ο αριθμός των Εβραίων που συμμετείχαν στις σοβιετικές στρατιωτικές δυνάμεις ήταν πιθανόν αντιστοίχου μεγέθους, αν και δεν διαθέτουμε τους ακριβείς αριθμούς.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Καβάλα.
«Ολοκαύτωμα και ιστορική μνήμη. Μορφές αντίστασης». Έκδοση: 1.0.
Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
http://opencourses.auth.gr/eclass_courses.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Φράγκου
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2013-2014

